

Використання інтерактивних методів навчання в процесі формування професійно-моральних цінностей магістрантів вищої економічної школи

У статті розглянуто основні умови використання інтерактивних методів навчання у процесі морального виховання магістрантів вищих навчальних закладів економічного профілю.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання і виховання, професійно-моральні цінності, умови професійного саморозвитку.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблеми полікультурного виховання молоді, формування людської та національної самосвідомості, громадянської позиції, активного й відповідального ставлення до життя є одними з пріоритетних у процесі гуманізації людського суспільства. Національна доктрина розвитку освіти в Україні визначає основні напрями трансформації вітчизняної освіти в сторону особистісного розвитку, задаючи нові орієнтири гуманістичного спрямування. Тому педагогічні основи розвитку особистості фахівця будь-якої сфери діяльності, в тому числі економічної, є необхідною умовою базової підготовки, котра дозволить йому ефективно вирішувати конкретні людські проблеми в різноманітних виробничих ситуаціях й успішно самореалізуватись.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження свідчить, що окремі її аспекти вивчалися: принципи професійного саморозвитку досліджували Я.Коменський, І.Песталоцці, К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський; теоретичні та практичні розробки у галузі інтерактивних методів та технологій навчання: В.Гузєєв, Н.Мурадова, О.Пометун, Л.Пироженко, Є.Полат.

Формулювання цілей статті... Метою статті є спроба обґрунтування основних умов використання інтерактивних методів навчання, які спричинюють професійний саморозвиток магістрантів економічного ВНЗ у процесі формування професійно-моральних цінностей.

Виклад основного матеріалу... Досвід навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів переконує, що ефективно вирішувати питання підготовки майбутніх фахівців можна лише за активної участі у цьому процесі самих студентів, тобто професійного саморозвитку, самовдосконалення. На думку В.О.Сухомлинського, школа має бути не коморою знань, а середовищем думки. Тоді предмет, що його викладає вчитель, стає не кінцевою метою його діяльності, а засобом розвитку дитини. Я.А.Коменський зазначав: „Якщо навчання дається дитині важко, то в цьому передусім винні методи, якими її навчають” [4, с.273]. Це положення не втратило своєї активності й значимості і в наш час.

Система підготовки сучасних економістів в умовах ступеневої освіти, переходу її на ринкові відносини повинна бути спрямована насамперед на розвиток нестандартного економічного мислення, національної ментальності та духовності, формування культурних цінностей ведення бізнесу, етики ділового спілкування, толерантності та особистісного самовизначення. Тому особливою функцією економічного ВНЗ є формування особистості фахівця, його моральної і професійної позиції. Саме цю мету переслідує організатор навчально-виховного процесу, котрим є викладач. Місія викладача вищої школи початку ХХІ ст. не тільки озброїти студента – майбутнього фахівця – необхідними знаннями, уміннями і навичками у певній професійній сфері, але й, що вкрай важливо, розвинути в молодій людині такі важливі для подальшого професійного й особистісного зростання професійно-моральні риси, як цілеспрямованість, відповідальність, гуманізм, патріотизм, дисциплінованість, самостійність, стриманість, ввічливість, професійну мобільність, здатність до прийняття оптимальних рішень в екстремальних умовах, самокритичність, порядність, гідність.

Для формування професійно-моральних цінностей нами використовувались інтерактивні методи навчання і виховання. Термін „інтерактивний” прийшов до нас із англійської і має значення „взаємодіючий”. „Inter” – це взаємний, „act” – діяти. Інтерактивний – здатний взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу. Сутність інтерактивного навчання полягає в активному залученні всіх учасників до навчально-виховного процесу. Студент виступає „суб'єктом” навчально-виховного процесу, виконує творчі завдання, вступає у діалог з викладачем. Основними методами цього навчання є: самостійна робота, проблемні й творчі завдання, питання студентів до викладача і навпаки, що розвивають творче мислення. Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні вчені визначають його як діалогове навчання: „Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня” [2, с.4]. За визначенням О.Пометун та Л.Пироженко: „Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове

навчання в співпраці)...” [7, с.7], де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання. Педагог виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем. Воно ефективно сприяє формуванню цінностей, навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії.

Залучаючи студентів до діяльності, ми скеровували їх на пізнання світу і себе в ньому і, дозуючи допомогу, реалізовували важливий принцип виховання: „Допоможи мені, щоб я зробив це сам”. Виходячи з таких думок, найголовніше відчуття вихованця – це відчуття успіху, власної перемоги, досягнутої кропіткою працею розуму. Тому, на лекційних, семінарських і практичних заняттях студенти були активними учасниками навчально-виховного процесу. Кожне заняття – у тренінговій формі (системна сукупність активних методів навчання: дискусія, мозковий штурм, презентації, кейс-метод, сюжетно-рольові ігри, метод коучингу, захисти навчально-методичних проєктів, розроблених у програмі Power Point, експертне оцінювання професійно-моральних цінностей при захисті індивідуального навчально-дослідного завдання, що виконувалося у вигляді мікровикладання, розв'язування педагогічних задач, моральних дилем тощо) передбачало використання нових методик, цікавих підходів і технологій, максимального залучення слухачів до активної науково-пошукової діяльності, повного включення у творчий процес, де вони виступали не лише повноправними учасниками паритетної взаємодії з викладачами, а й співавторами наукового дійства.

В процесі психолого-педагогічної підготовки магістрантів ми дотримувалися низки принципів інтерактивної взаємодії, а саме: 1. Принципу активності. (Для досягнення поставлених цілей кожен учасник повинен брати активну участь у процесі спілкування та активно взаємодіяти з іншими). 2. Принципу відкритого зворотнього зв'язку. (Обов'язкове висловлення думок, ідей чи заперечень щодо поставлених завдань). 3. Принципу експериментування. (Активний пошук студентами нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань). 4. Принципу довіри в спілкуванні. 5. Принципу паритетності (рівності позицій).

Надзвичайно важливим етапом впровадження інтерактивного навчання було створення такого освітньо-виховного середовища, яке б забезпечувало особистісно зорієнтований підхід до навчально-виховного процесу, а саме: формування позитивної установки на діяльність, оптимізація мислення, пам'яті, уваги, створення ситуації успіху, проблематизація матеріалу, заохочення, спонукання до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань, створення ситуації взаємодопомоги. Саме в груповій діяльності виявлялась палітра відносин (турбота про інших, толерантність, співчуття, співпереживання тощо). Задля трансформації „Я – реального професійного” в бажане, ідеальне, необхідно було створити певні педагогічні умови, які б спричинили забезпечення професійного саморозвитку. Спираючись на результати аналізу наукової літератури [6, с.11], ми виокремили наступні: 1. Досягнення єдності в розумінні сутності й особистісної значущості процесу саморозвитку для його основних учасників. 2. Оновлення навчальної інформації теорією педагогічної акмеології. 3. Формування сприятливого для професійного самовдосконалення соціально-психологічного мікроклімату в студентській аудиторії. 4. Готовність випускників ВНЗ до психолого-педагогічної творчості і саморозвитку в межах виконуваної професійної діяльності. На переконання деяких дослідників значну роль у підвищенні такої готовності грає саморефлексія студентів [1], [3], [5], їхня здатність орієнтуватися не лише на результат своєї праці і шляхи досягнення мети, а й на самого себе як суб'єкта своєї діяльності. 5. Педагогічне керівництво професійним самовдосконаленням магістрантів з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей. Визначальне значення у розвитку моральних відносин мала діяльність, яка потребувала від студентів виявлення ціннісного ставлення до людини, поваги до людської гідності, милосердя, доброти. Організована нами діяльність була спрямована на те, щоб не примусити, а спонукати студентів до моральних дій, учинків, до розв'язання конфліктів без суперечок, виявлення турботи, здатності визнати власну провину, вибачитись. Таким чином створювались умови для виявлення індивідуальності.

Отже, включення студентів в інтерактивну діяльність моделює стосунки, сприяє нагромадженню морального досвіду взаємодії, утвердженню прав особистості, вибору доцільних форм гуманного ставлення до людини, поглиблення й розширення самосвідомості молоді, утвердження значущості кожної людини. Проведені опитування, анкетування, бесіди зі студентами свідчать про те, що вище означені педагогічні умови використання інтерактивних методів навчання у процесі морального виховання магістрантів сприяють якісній підготовці магістрантів, їхньому особистісному і професійному саморозвитку, розвитку духовного потенціалу, високого рівня культури, і формування відповідно до цього знань, норм та цінностей майбутнього професіонала.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку... Сучасний навчально-виховний процес підготовки майбутніх економістів у вищому навчальному закладі вимагає якісно нового підходу до формування та розвитку професійно-моральних рис фахівця-економіста. Важливою умовою формування професійно-моральних цінностей студентів, майбутніх

магістрів, є створення в студентській групі відповідного виховного середовища, яке стимулює самоаналіз та сприяє корекції моральних поглядів та орієнтацій. Суттєву роль у формуванні сприятливого виховного середовища відіграє стиль педагогічного спілкування викладача, який відповідає суб'єкт-суб'єктній, діалогічній стратегії соціальної взаємодії, передбачає рівноправність психологічних позицій викладача та студентів, взаємну активність, відкритість, готовність прийняти точку зору партнера. Формування професійної культури та потенціалу її саморозвитку у підготовці фахівця економічного профілю уможливорює ефективність завдяки вартісно збагаченим заняттям інтерактивними методами навчання і спеціально організованій педагогічній взаємодії навчально-виховної діяльності ВНЗ.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бодров В. А. Психологические исследования проблемы профессионализации личности / В. А. Бодров // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала / под ред. В. А. Бодрова. – М., 1991. – С. 3–26.
2. Интерактивное обучение: новые подходы // Відкритий урок. – 2002. – № 5–6.
3. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов // Избранные психологические труды. – М. ; Воронеж : НПО „МОДЭК”, 1996. – 400 с.
4. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / Я. А. Коменский. – М., 1982. – Т. 1. – 656 с.
5. Кон И. С. В поисках себя: Личность и ее самосознание / И. С. Кон. – М., 1984. – 335 с.
6. Паштов Т. З. Психолого-педагогические условия саморазвития студентов-будущих учителей в системе университетского образования : автореф. дис. на соискания степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Т. З. Паштов. – Владикавказ, 2007. – 21 с.
7. Пометун О. Интерактивні технології навчання: теорія і практика / Пометун О., Пироженко Л. – К., 2002. – 136 с.

Анотація

О.Е.Коваль

Использование интерактивных методов обучения в процессе формирования профессионально-нравственных ценностей магистрантов высшей экономической школы

В статье рассмотрены основные условия использования интерактивных методов обучения в процессе нравственного воспитания магистрантов высших учебных заведений экономического профиля.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения и воспитания, профессионально-нравственные ценности, условия профессионального саморазвития.

Summary

O.Ye.Koval'

Using Interactive Teaching Methods in the Formation of Professional and Moral Values Higher Economic Graduate School

The article reviews the basic conditions for the use of interactive teaching methods in the moral education of undergraduates in higher education institutions.

Keywords: interactive teaching methods and education, vocational and moral values, terms of professional self-development.

Дата надходження статті:

„17” січня 2011 р.

УДК 371.11(477)

О.П.КОВАЛЬСЬКА,

здобувачка

(м.Київ)

Правова освіта як важлива складова навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі: управлінський аспект

Розглядається правова освіта як складова системи освіти в цілому та навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі, розкриваються шляхи здійснення правоосвітньої та правовиховної роботи з учнями у загальноосвітньому навчальному закладі, завдання та алгоритми діяльності керівників щодо управління цим процесом..

Ключові слова: освіта, право, правова освіта, правове виховання, управління правовою освітою учнів.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Становлення Української незалежної держави та формування громадянського суспільства вимагають від освіти вирішення питань навчання і виховання майбутніх громадян України, здатних жити в правовій державі, дотримуватись закону.

Сьогодні на шляху оновлення та реформування освіти є незаперечні успіхи, однак мають місце і негативні тенденції до зниження авторитету школи, сім'ї, зростання кількості правопорушень, злочинності серед неповнолітніх, бродяжництва.